

Charles Darwin-en mendeurrena: 1882-1982

Charles Darwin (1809-1882) hil zela ehun urte direnean, ez da txarto egongo atzerantz begiratu bat botatzea, geroztikako zientzian hain eragin handia izan duen gizonaren nortasuna eta ekarpena gogoratzeko.

Ehiztari porrokatua, zomorro-bildumaria, ikasle eskas eta parrandista xamarra genuen Darwin gaztea, aitaren esanez, familiara lotsa ekarriko zuena. Izan ere, irakurle fina zen arren, erdipurdika bukatu zituen Teologi ikasketak, Medikuntza ikasten bi urtez aritu eta gero. Bere autobiografian Darwin-ek berak dioskunez, sasoi hartan kualitate bi besterik ez zeukan etorkizunari begira, hots, zaletasun gotor franko zituela, eta laket zitzaiola arazo eta kontu konplexuak ebaztea.

Bere bizitza bideratu zuen abagadunea 1831. urtean suertatu zitzaion, munduari itzulia emateko Beagle belauntzian naturalista legez izena eman zuenean. Bost urte iraun zuen, zenbait egiaztapen eta neurketa zientifiko burutzekoa zen itsasaldiak. Bidaian zehar, era askotako behaketak egin zituen, datu-kopuru itzela erdietsirik. Halaber, Darwin-en adimenak metamorfosi-prozesu ohartzina jasan zuen bosturte hartan.

Hasieran, Brasil-go oihan tropikal naharoaren kontenplazioak txunditu egin zuen 23 urtetako Darwin; egia esan, ez deza-kegu orduko Charles lar razionalistatzat jo, debozioz beterik so egiten bait zion ingurune jori hari. Hau da, XIX. mendean Naturaren gainean nagusi ziren ideiak, tente zeuden artean haren gogoan. Hala ere, Patagonia aldeko eta Galapagos irletako ikus- kizunek aldatu egin zuten beraren pentsamoldea, espezieen Eboluzioari buruzko lehen susmoak idaroki zizkioten eta.

Periplua amaitu eta gero, London inguruetakoko landetxe baretan iragan zuen nasaiki bere bizitza osoa, liburuak eta seme-alabak sortzen zituelarik. Giro lasai honetan, argibideen bila arakatu zuen, metodikoki eta urtetan zehar, ekarritako datu-piloa. Dena den, datuen arteko zerikusia bilatzean ez zen noraezean ibili: Eboluzioaren ideia ipartzat hartu bide zuen.

Gainera, harremanetan zegoen garai hartako geologo, zoologo eta botanikari ospatsuenekin.

Ihardun emankor honen emaitzarik preziatuena, *Espezieen jatorriaz* (1859) dalako liburua dugu. Bertan, Eboluzioaren teoria agertzen zuen, ondoko puntuotan laburbil genezakeena: 1) Espezie desberdinen ale-kopuruek nahiko konstante diraute Naturan. 2) Bizidunen ugalkortasuna, kopuru iraunkor horiek mantentzeko premiazkoa dena baino handiagoa da. 3) Beraz, hilkortasun nabariak egon behar, berau «bizitzagatiko burruka»ren ondorioa delarik. 4) Espezie bakoitzeko aleak ez dira elkarren zeharo berdinak, aldaki txikerrak (anatomikoak, fisiologikoak, etc.) bait dituzte. 5) Aldaki hauek heredagarriak bide dira; beraz, eta «hautespen naturala» dela kausa, aldaki abantailosoak gorde egingen dira, besteak iraitzen direlarik. 6) Hurrengo belaunaldietan aldaki abantailosoak metatuz doazke, ingurunera hobeto moldatuz. 7) Hortaz, leku desberdinetako baldintza berezietara bizidunak desberdinki moldatzean, espezia-zioa ematen da.

Bazegoen zenbait puntu ilun teoria honetan, herentziaren arazoaren aldetik esate baterako (berauek Mendel-en lanak argituko ditu). Hala ere, lanabes erabilgarria bihurtu zen orduan, fenomeno ulergaitz asko eta asko azaldu egiten bait ziren beraren baitan. Mundu biziaren printzipio bateratzailea zen. Gaur egun, Eboluzioaren teoria sintetikoak (Neodarwinismoak) gaindituta dago.

Baina teoria hark Biologiarako eite modernoa zekarren aldean. Batetik, bizidunen populazioekin egiten du lan, ez ale solterekin, eta oso garrantzi handia ematen dio inguruneari. Bestetik, zera: aldakiak zoriz (azarean) gertatzen dira, eta ez inolako xede edo intentziopean; ondoren, inguruneak, bahe bat balitz bezala, hobekien moldatuak faboratzen ditu. Hau da, feed-back baten bidez erregula daiteke sistema osoaren iraunkortasuna.

Espezieen jatorriaz liburuaren argitarapenak polemika garratz luzea sortu zuen, maiz, arazo zientifikoak ukitu beharrean, teologiko eta politikoak eztabaidatzen zirelarik. Izan ere, hiru mende lehenago Kopernik-ek bezala, eztanda izugarria eragin zuen Charles Darwin-ek. ■ *Kepa Altonaga.*

Don't cry for me, Argentina!

Aste batzuk igaro dira eta Falklands edo Malvinak irletako gerratea amaitu da: Argentinak galdu du gerra hori. Armen zatarekin batera, eskierki gogor eraso izan zaio Ingalaterraren